

Bildrättigheter

Vad säger lagen?

Föreningspool Malmö

Ska du fota, sno, få eller köpa bilder?

Här hittar du information om äganderätten till foto och konst enligt lagen om upphovsrätt och foto som personuppgift enligt GDPR. Vi går också igenom var man kan hitta foto för användning på er förenings hemsida eller sociala medier. Vad ska man tänka på innan man lägger upp foto på föreningens medlemmar eller personer som varit med på föreningens event. Var köper jag en bild och hur går det till. Varför ska jag köpa en bild när de finns på nätet och vad är Creative Commons (CC)?

Kan du ta en bild från till exempel Google, sociala medier eller en tidning online och använda den hur du vill?

NEJ! Oavsett om du vill använda bilden i ett professionellt sammanhang eller publicera den som privatperson finns det regler kring hur du får använda bilden.

Bildrättigheter

Sverige har två lagar som rör bildrättigheter. LOU (Lagen om upphovsrätt) och GDPR, Dataskyddsförordningen. Dessa lagar kan kort sägas reglera alla bilder och foto (även på internet) som är tryckta, målade, tecknade osv är skyddade. Ägare till dem är den person som skapat bilden, som har tryckt på kameraknappen (även om kameran inte är din) och därför också har upphovsrätten till bilden.

Vi som inte har upphovsrätten har ändå rätt att ladda ner en bild från internet för personlig användning till exempel om vi använder den som skrivbordsbakgrund på datorn. Vi får inte dela bilden på internet, lägga den på bloggen eller andra sociala medier. Vi får inte heller trycka den i en broschyr eller annan trycksak. Då bryter vi mot upphovsrättslagen. Däremot kan vi skriva ut den och hänga den på vår vägg.

Upphovsrättslagen

När vi skapar något, till exempel foto, text, konst, dikt, diagram eller ett tal är vi ägare av det vi har skapat och har automatiskt upphovsrätten. Vi behöver ingen ansökan eller skriva ut att det är vi som är ägare av till exempel fotot eftersom det är vi som har hållit i kameran.

Upphovsrätten innebär då att andra inte får:

- Kopiera eller skapa exakt samma bild från grunden.
- Använda den i en broschyr, på en hemsida eller använda den i något sammanhang som allmänheten kan se.
- Förändra till exempel beskära, texta, färga eller någon annan förändring.
- Lägga ut den till försäljning enskilt eller som innehåll i ett annat verk. Till exempel om du tar en bild på en person med en tavla i bakgrunden.
***OBS!** Görs detta utan medgivande från upphovsrättsägaren räknas det som stöld och straffet kan bli böter eller för grövre brott, fängelse upp till 2 år! (uppgift 2016)*
- Använda bilden på något sätt som gör att vi som upphovsrättsägare känner oss kränkta.

TIPS!

Kontrollera alltid var bilden kommer från, vem som äger den och fråga upphovsrättsägaren om du får använda den. Beroende på situation kan ett skriftligt avtal vara ett bra val.

Verkshöjd? Var går gränsen?

Fotografier är indelade i två kategorier. Fotografiska bilder (tex semesterbilder sikta och tryck) och fotografiska verk som har en konstnärlig verkshöjd. Det vill säga foto som är tekniskt och konstnärligt planerade. Verkshöjd är om din bild har tillräcklig originalitet och självständighet för att skyddas av upphovsrättslagen. Frågan är om det finns en möjlighet att någon annan person kan skapa ett exakt samma alster som du har gjort utan att kopiera.

Upphovsrätten går ut 70 år efter upphovsägarens död för fotografiska verk.

För fotografiska bilder är tiden 50 år efter att de är tagna. Gamla fotografier tagna före 1969 har oftast ingen upphovsrätt på grund av dåtidens lagar. Detta innebär att även om ett foto inte uppnår verkshöjd så är de ändå skyddade i minst 50 år så tex foto på internet är därför också skyddade.

Läs mer:

www.sfoto.se/juridik/tio-fragor-om-lag-och-ratt/
sv.wikipedia.org/wiki/Upphovsrätt

Upphovsrätt på AI-bilder

Idag finns en rad verktyg för att framställa bild, text och ljud med hjälp av artificiell intelligens, AI. För att man ska kunna få upphovsrätt krävs att den som skapat verket är människa, och har kunnat göra fria kreativa val. Därför har ingen upphovsrätt på en bild helt framställd med ett AI-verktyg där du bett datorn skapa en bild utifrån en textinstruktion. Källa: prv.se

Användarvillkoren styr användandet

Vissa AI-verktyg tillåter att du endast använder materialet från tjänsten till privat bruk. Andra verktyg tillåter även användning i kommersiellt bruk. Du ska därför alltid läsa användarvillkoren i förväg.

Tänk på!

Som organisation är det bra att tänka på att AI-genererat material inte innebär någon ensamrätt. Det går därmed inte att använda sådant material för att skapa en egen unik profil för organisationen då materialet även får användas av andra.

GDPR och fotografier

GDPR, Dataskyddsförordningen som gäller nu infördes i maj 2018 och gäller även bildmaterial som skapades innan dess. Det är en lag som reglerar hur man behandlar personuppgifter för att skydda människors integritet. Med personuppgifter menas allt som kan identifiera en person som tex. utseende och röst på foto/video och ljudinspelning. Det är också teckningar, målningar, namn, plats, telefonnummer, ip-adress osv.

TIPS!

Fråga personen innan du lägger upp en bild på internet eller i tryck! Personen kan ha utsatts för hot och lever under skyddad identitet.

Rättsliga grunder

När du publicerar bilder eller videos på personer på internet måste ni ha bestämt vad syftet är och med vilken rättslig grund ni gör detta.

Samtycke = Personen går med på, utan tvång eller någon som helst påtryckning, att du fotograferar dem, sparar och använder personuppgifterna på det sätt du säger att du kommer göra. Ingen risk för konsekvenser får förekomma om någon säger nej.

Avtal: Det bästa avtalet är skriftligt eller ljudupptagning då muntligt lätt glöms bort och är svårt att bevisa vid eventuell konflikt.

Intresseavvägning = Om föreningens behov av att informera om verksamheten genom att lägga ut bilderna väger tyngre än de avbildade personerna har behov av skydd för sina personuppgifter. Dokumentera hur ni har resonerat när ni har gjort den avvägningen. Skapa gärna en policy i förväg som ni sedan kan följa.

Kom ihåg att personerna på den upplagda bilden eller videon får protestera mot användningen av bilden. Föreningen är då tvungen att ta bort bilden från internet och lagringsplats utan några konsekvenser för personerna.

TIPS!

Vid event med många människor sätt upp affischer om att det kommer fotograferas och filmas. Även information om hur bilderna är tänkta att användas och kontaktperson när någon inte vill vara med på bild skall finnas med på affischerna. Det skall alltid vara ett fritt val att vara med på bild.

Barnens rätt

När det gäller barn upp till 15 år så tar man alltid kontakt med föräldrar för samtycke till användandet av foto eller video. Barn över 16 år anses ha viss rättshandlingsförmåga och bör därför själv kunna ge ett giltigt samtycke.

Läs mer:

www.imy.se/verksamhet/dataskydd/vi-guidar-dig/publicera-bilder-filmer-och-ljud-pa-internet/

www.imy.se/verksamhet/dataskydd/det-har-galler-enligt-gdpr/de-registrerades-rattigheter/

Hitta lagliga bilder!

Köpa bilder

Det finns bildbyråer som du kan köpa bilder från. Då har du ett kontrakt med dem som visar hur du får använda bilden på din hemsida eller broschyr. Du betalar då ett pris och ingår ett avtal med bildbyrån. Sådant som skall tas upp i avtalet är tid för överföring, hur fotot får användas, var; till exempel broschyr eller hemsida, antal gånger/upplagor och bildstorlek.

Var medveten om att du bara får använda bilden de gånger och på det sätt du har betalat för. Du måste kanske fortfarande skriva ut fotografens namn och var du fått bilden från. Detta är upp till ägaren att bestämma. Fotografen eller bildbyrån har fortfarande upphovsrätten och kan använda bilden på vilket sätt de vill.

Läs mer:

Ex se bildbyrån Maskots hemsida: maskot.se

Byta bilder

Om man har en systemkamera, är bra på att fotografera och får fram tekniskt bra fotografier kan man lägga upp sina egna alster, få dem godkända och sedan ha möjlighet att låna andra hobbyfotografers bilder på Pixabay. Här finns det massor av tekniskt bra bilder! Som alltid så är det viktigt att läsa reglerna för hur du får använda dem. Och du ger andra tillåtelse att ladda ner och använda dina bilder under Creative Commons regler.

Läs mer:

pixabay.com/sv/

Fria bilder och Creative Commons (CC)

Fria bilder? Nej inte helt. Det ingår att man måste skriva ut vem som har upphovsrätten och var bilden hittades. Det finns många hemsidor med så kallade fria eller gratis bilder. Ett måste är att undersöka deras informationssidor och där ta reda på var bilderna kommer från. Även om de i sin tur har upphovsrätten till bilderna och hur man får använda dem. Räkna med att du måste skriva ut fotografens namn och länka till fotografens hemsida och hemsidan där du hämtat bilden. Är det dessutom människor på bilden måste du ha även deras godkännande.

CC är en speciell licens där upphovsrättsägaren avsäger sig rätten till viss del. Det finns dock olika grader vilket visas med olika bokstavskombinationer. Det ligger på dig att försäkra dig om hur du får använda bilden. På sidor som www.flickr.com kan man använda sig av Creative Commons-bilder men alla bilder är inte CC-bilder och får därför inte användas alls.

För mer information om Creative Commons och hur du lägger in en CC-bild på hemsidan, se den svenska videon www.youtube.com/watch?v=Yd9dP3vlOyk

Läs mer om CC på svenska: se.creativecommons.net

Hitta CC-bilder: search.creativecommons.org

Föreningspool Malmö

Föreningspool Malmö erbjuder kostnadsfri rådgivning och utbildning till Malmös allmännyttiga ideella föreningar. Verksamheten drivs i samarbete mellan Malmö Ideella, Malmö Idrottsföreningars Samorganisation - MISO och fritidsförvaltningen, med stöd från Fritidsnämnden.

www.foreningspoolmalmo.se

info@foreningspoolmalmo.se

DOKUMENTBANK

I Föreningspool Malmös dokumentbank finns stöddokument som ska vara till hjälp i er förenings vardag. Ni är välkomna att använda dokumenten fritt, men tänk på att de uppdateras kontinuerligt. Den senaste versionen finns alltid tillgänglig här:

<https://foreningspoolmalmo.se/dokumentbank/>

Detta dokument är reviderat 2025